

EEN MERKWAARDIG VERGROEIDE MYA ARENARIA

Door

Gerhard C. Cadée

Op 11 september vond ik op het NIOZ wad (zuidpunt van Texel) een merkwaardige schelp (zie figuur 1). In mijn eerste opwelling dacht ik aan een *Pandora inaequalis* (Linné, 1758). zoals ik die op zuidelijke stranden wel gevonden had. Dit was natuurlijk erg onwaarschijnlijk. Na een betere bestudering, vooral van het slot, bleek het een vergroeide strandgaper *Mya arenaria* Linné, 1758 te zijn, onmiskenbaar door zijn typische slot met lepelvormig uitsteeksel (Chondrofoor) in de linkerklep.

Deze vergroeiing hangt zeer waarschijnlijk samen met een beschadiging van de schelp in een vrij vroeg stadium. Tot ongeveer een centimeter lengte lopen de groeilijnen normaal. Op 13 mm lengte bevindt zich een geheelde breuk, alleen nog zichtbaar aan de buitenkant van de rechterklep. Waarschijnlijk heeft deze beschadiging ertoe geleid dat de schelp anders is gaan groeien, met dit vreemde resultaat. De oorzaak van een dergelijke beschadiging, juist op dat deel van de schelp dat het dichtst bij het sedimentoppervlak gelegen is, moet m.i. gezocht worden bij een predator. Reparatie van door predators beschadigde tweekleppigen komt vaker voor, alhoewel minder vaak als bij gastropoden (Vermeij, 1987).

De linkerklep van mijn *Mya* is beschadigd, er is nog maar een klein deel van over (zie figuur 2). Dit is het gevolg van Scholekster-predatie. Scholeksters beschadigen vaak slechts één klep van een tweekleppigen. Hulscher (1964) beschrijft dit voor door Scholeksters geconsumeerde *Macoma balthica*; Tinbergen voor mossels. Daar waar Scholeksters actief zijn geweest op het Wad, vind je verse lege dubletten van *Cerastoderma*, *Scrobicularia*, *Mya* en *Macoma* met ook vaak een beschadigde klep.

Tasnádi-Kubacska (1962) geeft veel afbeeldingen van afwijkingen bij fossiele schelpen. Lauchner (1983) geeft een goed overzicht van afwijkingen bij recente schelpen. Afwijkingen in schelpgroei zijn een gevolg van een verstoring van het normaal functioneren van de mantel die de schelp afscheidt. Een dergelijke verstoring kan het gevolg zijn van een externe mechanische beschadiging. Vaker echter, aldus Lauckner, komt een dergelijke verstoring door irritatie door ectoparasieten, of door binnen de schelpholten parasiterende larvale trematoden.

Mya-schelpen vertonen vaak onregelmatigheden, zoals ikzelf in materiaal verzameld langs de Texelse waddenkust heb kunnen constateren. Meestal gaat het om kleine vergroeiingen, zoals richels en plooiën aan de binnenzijde, of dubbele schelplagen. Ook in de literatuur zijn enkele monstrositeiten van *Mya* beschreven. Jeffreys (1965, vol. 3, p.64) beschrijft een monstrositeit van *Mya* van Exmouth, met aan de binnenkant bladvormige gelaagde verdikkingen ("Foliaceous plates with laminated structure").

Fischer (1932) vond iets dergelijks bij 12 van de honderd *Mya*-schelpen die hij opraapte in Belfast Lough, N. Ierland. Lauckner (1983) meent dat dergelijke vergroeiingen door trematode larven veroorzaakt kunnen zijn. Morse (1923) beschreef een *Mya* met aan de buitenkant van de rechter klep een buisvormige plooi van even onder de umbo tot aan de schelprand. Hij dacht aan een beschadiging van het schelpdier in een vroeg stadium.

Tenslotte heeft Karnekamp (1988), die regelmatig over schelpafwijkingen publiceert in 'De Kreukel', ook een misvormde *Mya* afgebeeld. Het betrof hier een vreemd geplooid linkerklep, afkomstig van Voorne. Schäfer (1950) beeldt precies zo'n geplooid klep af uit de Jadebusen. Hij schrijft deze vergroeiing toe aan een verwonding in een vroeg stadium.

Waarschijnlijk heb ik niet alle beschrijvingen van vergroeide *Mya*-schelpen gezien. De genoemde referenties dank ik aan Lauckner (1983), behalve Schäfer (1950), waar toevallig mijn oog op viel. Ik houd me aanbevolen voor meer literatuurverwijzingen over schelpafwijkingen bij *Mya*, of opmerkingen over vergelijkbare vergroeiingen. De afgebeelde *Mya* is opgenomen in de collectie Karnekamp.

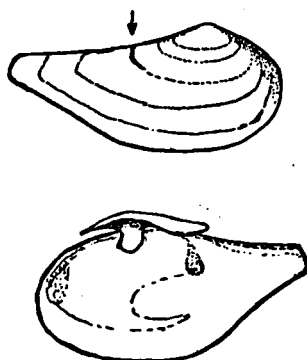
Summary

The author gives some specifics of a malformation of a shell of *Mya arenaria*, found on the Dutch Wadden-island Texel. Some additional data from the literature are given.

Literatuur

- Fischer, N., 1932. Malformation in *Mya arenaria* L. J. Conch. Lond. 19: 270.
- Hulscher, J.B., 1964. Scholekster en lamellibranchiaten in de Waddenzee. Lev. Natuur 67: 80-85.
- Jeffreys, J.G., 1865. British Conchology. 5 vols. London. Van Voorst.
- Karnekamp, C., 1988. Een vreemd gevormde *Mya arenaria*. Linné, 1758. aan alle kanten bekeken. De Kreukel 24: 131.
- Lauckner, G., 1983. Diseases of Mollusca: Bivalvia. In: O. Kinne (Ed.) Diseases of marine animals 2: 477-961. Biol. Anstalt Helgoland, Hamburg.
- Morse, E.S., 1923. An abnormal shell of *Mya arenaria*. The Nautilus, 36: 28-30.
- Schäfer, W., 1950. Klaffmuschel-Spülsäume am Wattenstrand. Natur und Folk 80: 173-176.
- Tasnádi-Kubacska, A., 1962. Paläopatologie. Gustav Fischer Verlag, Jena. 269 pp.
- Tinbergen, N., 1976. De mosseleeters van Ravenglass. Lev. Natuur 79: 1-14.
- Vermeij, G.J., 1987. Evolution and Escalation. Princeton Univ. Press, Princeton. XV + 527 pp.

Adres van de auteur: Waterweg 12, 1791 LH Den Burg, Texel.

Figuren:

1. Vergroeide *Mya arenaria* L., 1758. Buitenzijde rechterklep (pijl geeft herstelde breuk aan).
2. Binnenkant van hetzelfde exemplaar. Een stukje van de kapotte linkerklep met chondrofoor zit nog met het ligament vastgehecht. (Lengte 36 mm.)

In de door Henk Dijkstra overgedragen kopijmap, trof uw kersverse redakteur ook onderstaande stelling aan (ontdekt door R.A. Bank).

Stelling:

6. De bewering dat de soort *Galeomma turtoni* (Mollusca: Bivalvia: Galeommatacea) als eerste geldig beschreven is door Turton (1825) is onjuist.

contra: E. Gittenberger, *Basteria* 55, 89 (1991)

Behorende bij het Proefschrift *Structural and functional studies on G-proteins* door Loesje van der Voorn, verdedigd op 1-10-1992 aan de Vrije Universiteit te Amsterdam.